

2023, 12 (5), 2763-2781 | Araştırma Makalesi

İlkokul Öğrencilerinin Peritekstual Okuma Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi

Hamdi KARAMAN¹

Rabia YILAR²

Öz

Bu çalışmada amaç; ilkokulda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeylerini belirlemek ve cinsiyet, yerleşim yeri, sınıf düzeyi, okulöncesi eğitim durumu, baba ve anne eğitim durumuna göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya Ağrı ili Patnos ilçesinden 238 3 ve 4. sınıf öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Veri toplama aracı olarak peritekstual okuma düzeyi belirleme ölçeği ile beraber kişisel bilgiler formu da kullanılmıştır. Peritekstual okuma düzeyi belirleme ölçeği 16 soru üç boyuttan oluşan ve 3'lü Likert tipinde hazırlanan bir ölçektir. Kişisel bilgi formu ise öğrencilerin demografik bilgilerini belirlemek amacıyla altı sorudan oluşturulmuştur. Verilerin analizi için normallik değerleri belirlenmiş ve parametrik testler kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ilkokul öğrencilerinin peritekstual okuma düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 3. sınıf öğrencilerinin metin içi peritekstual okuma düzeylerinin 4. sınıf öğrencilerinin metin içi peritekstual okuma düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğu; şehir merkezinde eğitim gören öğrencilerin genel peritekstual okuma, metin içi peritekstual unsurları okuma ve künye bilgilerini okuma düzeylerinde köyde eğitim gören öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek düzeye sahip oldukları belirlenmiştir. Anne ve baba eğitim durumlarında ise eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Diğer değişkenlerle peritekstual okuma düzeyleri arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Bu çalışma ile annesi veya babası okuryazar olmayan öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin anne ve babası daha eğitilmiş olan öğrencilere göre düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple anne ve babaların eğitimlerinin artırılması adına gerekli çalışmalar yapılabilir. Ayrıca öğretmenlere peritekstual okuma ile ilgili hizmet içi eğitimler verilerek öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin ve farkındalıklarının artırılması sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Peritekstual Okuma, İlkokul Öğrencileri, Okuma Becerileri, Okuma, Öğrenci.

KARAMAN, H., & YILAR, R. (2023). İlkokul Öğrencilerinin Peritekstual Okuma Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 12(5), 2763-2781. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1330811>

Geliş Tarihi	23.07.2023
Kabul Tarihi	20.12.2023
Yayın Tarihi	31.12.2023
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, Göynücek Atatürk İlkokulu, Anabilim Dalı, Amasya, Türkiye, hamdi.karaman@hotmail.com, ORCID:0000-0002-6782-4691

² Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Erzurum, Türkiye, rc1983@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9717-8360

2023, 12 (5), 2763-2781 | Research Article

Investigation of Peritextual Reading Levels of Primary School Students in Terms of Various Variables

Hamdi KARAMAN¹

Rabia YILAR²

Abstract

The aim of this study is to determine the peritextual reading levels of 3rd and 4th grade students in primary schools and to evaluate them according to gender, place of residence, grade level, preschool education status, father's education status and mother's education status. For this purpose, the general survey model was used in the study. A total of 238 3rd and 4th grade students from Patnos district of Ağrı province voluntarily participated in the study. Peritextual reading level determination scale and personal information form were used as data collection tools. The scale for determining the level of peritextual reading level is a scale consisting of 16 questions and three dimensions and prepared in a 3-point Likert type. The personal information form consisted of 6 questions to reveal the demographic information of the students. For data analysis, normality values were determined and parametric tests were used. As a result of the analysis, it was determined that the peritextual reading levels of primary school students were at an intermediate level. In addition, it was determined that third grade students' in-text peritextual reading levels were significantly higher than fourth grade students' in-text peritextual reading levels; students studying in the city center had significantly higher levels of general peritextual reading, reading in-text peritextual elements and reading imprint information than students studying in the village. In terms of mother and father education levels, it was determined that as the education level increased, the peritextual reading levels of the students also increased. No relationship was found between other variables and peritextual reading levels. With this study, it was determined that the peritextual reading levels of students whose parents were illiterate were lower than those of students whose parents were more educated. For this reason, necessary studies can be carried out to increase the education of parents. In addition, in-service trainings on peritextual reading can be provided to teachers to increase students' peritextual reading levels and awareness.

Keywords: Peritextual Reading, Primary School Students, Reading Skills, Student, Reading.

KARAMAN, H., & YILAR, R. (2023). Investigation of Peritextual Reading Levels of Primary School Students in Terms of Various Variables, *Journal of the Human and Social Science Researches*, 12(5), 2763-2781. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1330811>

Date of Submission	22.07.2023
Date of Acceptance	20.12.2023
Date of Publication	31.12.2023
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Dr., Ministry of Education, Göynücek Atatürk Primary School, Amasya, Türkiye, hamdi.karaman@hotmail.com, ORCID:0000-0002-6782-4691

² Assistant Professor, Atatürk University, Kazım Karabekir Faculty of Education, Erzurum, Türkiye, rc1983_@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9717-8360

Giriş

Okuma oldukça karmaşık bir süreçtir ve zihinde bilişsel bir süreç olarak meydana gelmektedir (Coşkun, 2002). Okuma eylemi anlamlandırma, görme ve zihinde yapılandırma gibi birbiri ile ilişkili eylemler bütünüdür. Bu sebeple okuma eylemi ve becerilerinin sonradan öğrenilen bir yetenek olduğu bellidir. Okuma eylemi sistemli ve planlı bir eğitim ile beraber sonradan kazanılmaktadır (Güneş, 2017). İnsanlar okumayı öğrendiklerinde bilgiye özgürce ulaşmanın imkânını bulurlar. Okuma eylemi yoluyla bilgiye özgürce erişmenin en kolay ve temel yolu ise kitaplardır. Dolayısıyla okurlar bilgiye ulaşma aşamasında kitaplarla etkileşim hâline girerler. Kitaplarda yer alan metinlerle etkileşim hâlinde bulunmak zihnin süslenmesine, zekânın gelişmesine ve insanların kitaplardan haz duymasına vesile olur (Sever, 1990). Kitaplarda bulunan metinler, kitaplar için bilgilerin öz kaynağı ve temel unsurlarıdır. Peritekstler ise metinlerle aynı ortamda olsa bile metinlerin ötesinde yer alan ve metni destekleyen diğer unsurlardır.

Önceden metinlerin sadece yazılı ve sözlü eserlerden ibaret olduğu düşünülüyordu. Ancak artık metin kavramı kullanıldığında daha geniş kapsamlı, sadece söz ve yazı değil aynı zamanda görsel ve düşünsel birçok başka değişkenle birlikte ifade edilmektedir. Ayrıca teknolojinin gelişmesi ile beraber metinlerin ifade ediliş ve kullanılış biçimleri de değişmiştir. Geçmişte metin türleri sadece yazılı ve sözlü eserlerde bulunmaktayken günümüzde işitsel ve görsel medyatik araçlardan, teknolojik okuma araçlarına kadar birçok materyalle kullanılabilir. Bu sayede metinler taşınabilir ve aktarılabilir hâl almıştır (Aslan & Yılar, 2022).

Metinlerin kitaplar için ana unsur olması kitapların sadece metinlerden oluştuğu şeklinde anlaşılmalıdır. Kitaplarda metinlerin yanı sıra birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurların bazıları; başlık, kapak, yazar, çizer, kaynakça, önsöz, resimler, çizimler, görseller vb. olarak sıralanabilir. Bu unsurlar metinlerin dışında olsalar bile kitaba ait öğelerdir ve literatüre göre peritekstual öğeler olarak ifade edilmektedirler (Witte vd., 2019; Ciecierski vd., 2020; Gross vd., 2016). Yani bu öğeler kitapların peritekstleridir. Peritekstler kitapların etrafını sarmaktadır ancak kitapların gerçek birer parçası değildirler (Latham & Gross, 2019). Peritekstler okurların bir kitabı satın alıp almamalarını ve okuyup okumamaya karar vermeleri bile etkileyebilirler. Bu bağlamda peritekstlerin okuyucuların kitaplara karşı tutum geliştirmelerine sebep olduğu söylenebilir. Ayrıca peritekstler sayesinde metin hakkında ipuçlarına da ulaşılabilir. Örneğin okurlar kitabın kapağından hareketle metinler ve kahramanlar hakkında bilgi sahibi olabilirler. Peritekstler soyut veya somut diğer bütün varlıklar gibi ilk fark eddiklerinde insan zihninde ya yeni şemalar oluştururlar ya da var olan şemalara yerleşirler. Okurların zihninde her bir peritekst için şemalar anlamlı karşılıklar bulur. Bu sayede peritekstler metne anlam kattığı gibi metinle bağ kurulmasını da sağlar (Higonnet, 1990).

Peritekstual okuma, okurların metnin etrafını çevreleyen peritekstleri (unsurları, öğeleri) kullanarak, metnin içeriğine ulaşmak, metni değerlendirmek ve anlamak olarak ifade edilmektedir (Gross & Latham, 2017). Peritekstual öğeler yani peritekstual öğeler ise yazarlık ve yayın çalışmalarında araştırmaların merkezinde bulunmaktadır. Peritekstual okuma medya okuryazarlığında, bilgi okuryazarlığında, okuma alanlarında ve eleştirel düşünmede okumaya yardımcı olan pedagojik bir araç olarak görülmektedir (Aslan & Yılar, 2022). Alt metinlere dikkat edilmesi ve alt metinlerin incelenmesi okuryazarlık açısından oldukça önemlidir. Peritekstual okuma kavramı ise incelemenin

ötesinde okurlara metinden önce gelen öğeleri, bilgi ve kaynakları nasıl kullanacağını ve değerlendireceğini öğretmeyi amaçlar (Witte vd., 2019). Kitaplar birçok unsurdan oluşan bir bütündür. Metinler tek başlarına bilgileri içeriler ancak onları çevreleyen, ilişkili ve farklı duyu organlarına hitap eden öğelerle donatıldıklarında anlaşılabilirlikleri kolaylaşmaktadır. Bu öğeler insanlar tarafından fark edildiklerinde ve dikkat edildiklerinde metinler daha kalıcı bil şekilde öğrenilmektedirler (Aslan & Yılar, 2022).

Peritekstual okuma bireylerin çeşitli alanlarda etkileşim yeteneği kazanmasına, okuma ve yazma gibi becerilerin gelişmesine vesile olur (Thomas vd., 2007). Sınıf ortamlarında öğrencilerin tüm arkadaşları ile beraber peritekstual okuma yapmaları onların metnin içeriğine ilişkin merak duyguları oluşmasına, metinlerle bağ kurmalarına vesile olmaktadır. Bu sayede metin okumaya başlamadan önce metinlerle ilgili görsellerin veya başka peritekst öğelerinin incelenmesi, metnin okuma aşamasında ve içeriğe anlamlı bir şekilde ulaşmada öğrencilere oldukça yardımcı olmaktadır.

Gross vd. (2016) STEM metinlerinde peritekstual okumalar üzerine çalışma yapmışlardır. Bu çalışmaya göre öğrenciler peritekstual öğelerin işlevlerini anlayabilmişler ve kitaplarda yer alan peritekstual öğelerin varlığını ve yokluğunu fark edebilmişlerdir. Bu çalışma sayesinde öğrencilerin peritekstual okuma yapabildikleri ortaya çıkarılmıştır. Peritekstual okuma uygulamalarında öğretmenlerin sesli okuma yaptıkları esnada öğrencilerle etkileşimli ve diyalog üzerine kurulu yöntemler ile çalışmalar yapılır. Bu sayede öğrencilerin peritekstual öğeleri fark etmeleri ve yorumlamaları sağlanır (Sipe & Pantaleo, 2008). Peritekstual okuma uygulamaları ile birlikte okurların hem okuma tecrübeleri artar hem de yorumlama becerileri geliştirilmiş olur (Serafini, 2012). Peritekstual okuma yapmak aynı zamanda bir kitabı canlandırmak ve öğrencilerle konuşturmak anlamına da gelebilir. Peritekstual okuma uygulamaları sayesinde öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinde ve öğrenmelerinde ilerleme olacağı ifade edilmiştir (Ciecierski & Smith, 2020). Ayrıca peritekstual okuma yapmak öğrencilerin okumaya karşı tutumlarını olumlu yönde geliştirmektedir (Aslan & Yılar, 2022).

Peritekstual okuma, bireylerin okuma eylemine geçmeden önce kitapta var olan peritekstlerin okunmasını, tartışılmasını, yorumlanmasını, değerlendirilmesini ve metnin içeriğinin tahmin edilmesini daha sonrasında ise kitabın okunmaya başlamasını ifade etmektedir (Aslan & Yılar, 2022). Türkiye’de peritekstual okuma kavramı ile ilgili çalışmalar sınırlıdır. Literatür incelendiğinde ilkökul öğrencilerinin peritekstual okuma düzeylerinin araştırıldığı çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu konuda peritekstual okumanın okuma motivasyonu ve okuma tutumları üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çalışmalara rastlanılmıştır (Aslan & Yılar, 2022; Aslan & Yılar, 2023). Bu sebeple bu çalışmada ilkökul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri çeşitli değişkenler bakımından incelenmiştir. Peritekstual okumanın öğrencilerin okuma tutumlarını, başarılarını, kitap okuma alışkanlıklarını geliştirdiği düşünüldüğünde bu çalışmanın temel amacı; ilkökullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeylerini belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlerin cevapları aranacaktır:

1. İlkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri nedir?
2. İlkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

3. İlkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. İlkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri yerleşim yerlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. İlkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri okul öncesi eğitim alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. İlkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. İlkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Yöntem

İlkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeylerinin araştırıldığı bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli ile desenlenmiştir. Nicel araştırma yöntemleri ile beraber değişkenler arasındaki ilişkiler araştırılarak nesnel teoriler test edilmeye çalışılır (Creswell & Creswell, 2017). Nicel araştırmalarda amaç, fenomenleri ortaya koymak amacıyla neden ve sonuçları incelemek, güncel şartları tanımlamak, ilişkileri belirlemek, tahmin ve kontrol yapabilmek için verileri toplamak ve analiz etmektir (Haviz & Maris, 2018). Toplanan araştırma verilerinin sayısallaştırılması ve istatistiksel olarak test edilebilir olması güvenilirliği artıran etkenlerdir (Suwamaru, 2016). Nicel yöntemlerden olan ve verileri sayısallaştırılabilen olan tarama çalışmalarında bireylerin görüşlerini ortaya çıkarmak ve var olan durumları net bir şekilde açıklamak amaçlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014). Bu çalışma ile beraber ilkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler ile ilişkileri incelenmesi amacıyla tarama modelinden faydalanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmaya Ağrı ilinin Patnos ilçesinden gönüllü olarak 238 ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencisi katılmıştır. İlçe merkezi şehir merkezi kısmına dahil edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yönteminde katılımcıların seçiminde belirli nitelikler aranır (Etikan vd., 2016). Bu araştırmada kullanılan ölçek kriterleri ve anlaşılabilirlik bakımından ilkokul 3 ve 4. sınıfa devam eden öğrenciler belirlenmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerle ilgili demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik bilgiler

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Erkek	118	50.4
Kız	120	49.6
Sınıf		
Üçüncü Sınıf	127	53.4
Dördüncü Sınıf	111	46.6
Yerleşim Yeri		

Köy	140	58.80
Şehir merkezi	98	41.20
Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu		
Evet	127	53.4
Hayır	111	46.6
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	101	42,4
Okuryazar	92	38,7
İlkokul	33	13,9
Ortaokul	8	3,4
Lise ve üzeri	4	1,7
Baba Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	20	8,4
Okuryazar	106	44,5
İlkokul	62	26,1
Ortaokul	29	12,2
Lise ve üzeri	21	8,8
Toplam	238	100.00

Tablo 1 incelendiği zaman araştırmaya katılan öğrencilerin 118'inin erkek ve 120'sinin kız olduğu, 127'sinin 3. sınıf ve 111'inin 4. sınıfta eğitim gördüğü, 140'ının köyde ve 98'inin şehir merkezindeki okullarda okuduğu, 127'sinin okul öncesi eğitimi aldığı ve 111'inin okul öncesi eğitimi almadığı görülmüştür. Anne eğitim durumları incelendiğinde okuryazar olmayan annelerin sayısal olarak fazlalığı görülmektedir. Baba eğitim durumu ise anne eğitim durumuna göre daha okuryazar durumda görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgilerin elde edildiği kişisel bilgiler formu ve ilkokul öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyini belirleme ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgiler Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmacılar tarafından altı sorudan oluşan bir yapıda tasarlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin cinsiyet, yerleşim yeri, okul öncesi eğitimi alma durumu, sınıf düzeyi, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumunu ortaya çıkaracak sorulardan oluşturulmuştur.

Peritekstual okuma düzeyi belirleme ölçeği

Peritekstual okuma düzeyi belirleme ölçeği Aslan & Yılar (2022) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçekle beraber ilkokul 3 ve 4. Sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri belirlenebilmektedir. Ölçek "her zaman", "bazen" ve "hiçbir zaman" ifadeleri ile beraber 3'lü Likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçek 3 boyut ve 16 maddeden oluşmaktadır. Metin içi peritekstual unsurları okuma boyutunda 8, künye bilgilerini okuma boyutunda 4 ve görsel unsurları okuma boyutunda 4 madde bulunmaktadır. Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı .87 bulunmuştur. Ölçek için yapılan DFA

sonucunda $X^2=165,675$ ($sd=101$, $p=.00$), $X^2/sd=1,64$, $RMSEA=.06$, $RMR=.03$, $CFI=.92$, $TLI=.90$, $IFI=.92$ değerleri bulunmuş ve bu değerlerin iyi bir uyuma sahip olduğu görülmüştür (Aslan & Yılar, 2022). Bu araştırma için yapılan Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .86 bulunmuştur. Elde edilen bu değer ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Verilerin analizi

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 26 programı kullanılmıştır. İlk olarak program vasıtasıyla verilerin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır. Bu aşamada verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine karar vermek amacıyla normallik testleri, çarpıklık ve basıklık değerleri, grafikler, histogramlar ve Levene testi sonuçları incelenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçekten aldıkları metin içi peritekstual unsurları okuma boyutu, künye bilgilerini okuma boyutu, görsel unsurları okuma boyutu puanlarının ve genel düzeyde aldıkları puanların normallik testi sonuçlarına göre çarpıklık ve basıklık katsayıları, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Normallik testi bulguları

Değişken	Ort	ss	Çarpıklık	Basıklık
Metin İçi Peritekstual Unsurları Okuma Boyutu	2,15	.415	-.103	-.560
Künye Bilgilerini Okuma Boyutu	2,05	.498	-.096	-.654
Görsel Unsurları Okuma Boyutu	2,24	.558	-.278	-.795
Genel	2.15	.345	-.012	-.207

Tablo 2 incelendiğinde ölçeğin bütün alt boyutlarında çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ve -1 aralığında olduğu görülmektedir. Araştırmalarda çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ve -1 değerleri arasında olmasının verilerin normal dağılım gösterdiğine dair kanıt olduğu belirtilmektedir (Hair vd., 2013). Bu sebeple bu araştırmada öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin cinsiyet ve okul öncesi eğitimi alma durumu, yerleşim yeri ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t-testi ile anne- baba eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (one way anova) ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma verilerinde alt problemlere ait bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (one way anova) sonuçları verilmiştir.

Birinci alt probleme ait bulgular

Öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerini belirlemek amacıyla peritekstual okuma düzeyi ölçeğinden aldıkları puanların ortalamalarına bakılmıştır. Öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerine ait ortalama ve standart sapma puanları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerine ait ortalama ve standart sapma puanları

Değişken	N	Ort	ss
Metin İçi Peritekstual Unsurları Okuma Boyutu	238	2.15	.415
Künye Bilgilerini Okuma Boyutu	238	2.05	.498
Görsel Unsurları Okuma Boyutu	238	2.24	.558
Genel	238	2.15	.415

Tablo 3 incelendiği zaman ilkökul öğrencilerinin metin içi peritekstual okuma düzeylerinin $\bar{x}=2.15$, künye bilgileri okuma düzeylerinin $\bar{x}=2.05$, görsel unsurları okuma düzeylerinin $\bar{x}=2.24$ ve genel peritekstual okuma düzeylerinin $\bar{x}=2.15$ olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek ortalamanın 3, en düşük ortalamanın ise 1 olduğu düşünüldüğünde ilkökul öğrencilerinin orta düzeyde peritekstual okuma düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir.

İkinci alt probleme ait bulgular

Öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık sağlayıp sağlamadığını görmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Peritekstual okuma düzeyi ölçeği puanlarının genel ve alt boyut puanlarına ait standart sapma, ortalama, etki büyüklüğü ve t-testi değerleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyete göre peritekstual okuma düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları

Değişken	Ort	ss	sd	t	p
Metin İçi Peritekstual Unsurları Okuma					
Kız	2.17	.405	236	.729	.466
Erkek	2.13	.425			
Künye Bilgilerini Okuma					
Kız	2.06	.489	236	.436	.663
Erkek	2.03	.508			
Görsel Unsurları Okuma					
Kız	2.25	.548	236	.144	.886
Erkek	2.23	.570			
Genel					
Kız	2.16	.331	236	.638	.524
Erkek	2.13	.375			

Tablo 4 incelendiği zaman bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre kız ve erkek öğrencilerin ölçekten aldıkları puanlar ile metin içi peritekstual unsurları okuma boyutu ($t(236)=.729$, $p>.05$) puanları, künye bilgilerini okuma boyutu ($t(236)=.436$, $p>.05$) puanları, görsel unsurları okuma boyutu ($t(236)=.144$, $p>.05$) puanları ve genel peritekstual okuma düzeyi ($t(236)=.638$, $p>.05$) puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmediği görülmüştür. Yani kız ve erkek öğrencilerin peritekstual okuma düzeyleri cinsiyetlerine göre değişmemektedir.

Üçüncü alt probleme ait bulgular

Öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık sağlayıp sağlamadığını görmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Peritekstual okuma düzeyi ölçeği puanlarının genel ve alt boyut puanlarına ait standart sapma, ortalama, etki büyüklüğü ve t-testi değerleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Sınıf düzeyine göre peritekstual okuma düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları

Değişken	Ort	ss	sd	t	p	n ²
Metin İçi Peritekstual Unsurları Okuma						
Üçüncü Sınıf	2.21	.437				
Dördüncü Sınıf	2.08	.378	236	2.445	.014**	.025
Künye Bilgilerini Okuma						
Üçüncü Sınıf	2.07	.547				
Dördüncü Sınıf	2.03	.437	236	.580	.562	
Görsel Unsurları Okuma						
Üçüncü Sınıf	2.26	.579				
Dördüncü Sınıf	2.21	.535	236	.681	.496	
Genel						
Üçüncü Sınıf	2.19	.370				
Dördüncü Sınıf	2.10	.330	236	1.912	.057	

**: $p<.05$

Tablo 5 incelendiğinde bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin ölçekten aldıkları puanların; metin içi peritekstual unsurları okuma boyutunda ($t(236)=2.445$, $p<.05$, $n^2=.025$) anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Buna göre 3. sınıf öğrencilerinin metin içi peritekstual okuma düzeylerinin 4. sınıf öğrencilerinin metin içi peritekstual okuma düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca etki büyüklüğü değerinin ise $n^2=.025$ olarak düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin ölçekten aldıkları puanlar ile künye bilgilerini okuma boyutu ($t(236)=.580$, $p>.05$) puanları, görsel unsurları okuma boyutu ($t(236)=.681$, $p>.05$) puanları ve genel peritekstual okuma düzeyi ($t(236)=1.912$, $p>.05$) puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmediği görülmüştür.

Dördüncü alt probleme ait bulgular

Öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin yerleşim yerlerine göre anlamlı bir farklılık sağlayıp sağlamadığını görmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Peritekstual okuma düzeyi ölçeği puanlarının genel ve alt boyut puanlarına ait standart sapma, ortalama, etki büyüklüğü ve t-testi değerleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Yerleşim yerlerine göre peritekstual okuma düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları

Değişken	Ort	ss	sd	t	p	n ²
Metin İçi Peritekstual Unsurları Okuma						
Köy	2.07	.406	236	-3.567	.000*	.051
Şehir Merkezi	2.26	.403				
Künye Bilgilerini Okuma						
Köy	1.94	.483	236	-4.166	.000*	.069
Şehir Merkezi	2.20	.479				
Görsel Unsurları Okuma						
Köy	2.35	.532	236	3.849	.000*	.060
Şehir Merkezi	2.08	.557				
Genel						
Köy	2.11	.333	236	-1.943	.048**	.016
Şehir Merkezi	2.20	.376				

*: p<.01, **:p<.05

Tablo 5 incelendiğinde bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin ölçekten aldıkları puanların; metin içi peritekstual unsurları okuma boyutunda ($t(236)=-3.567$, $p<.05$, $n^2=.051$), künye bilgilerini okuma boyutunda ($t(236)=-4.166$, $p<.05$, $n^2=.069$), görsel unsurları okuma boyutunda ($t(236)=3.849$, $p<.05$, $n^2=.060$) ve genel peritekstual okuma düzeyinde ($t(236)=-1.943$, $p<.05$, $n^2=.016$) anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Buna göre şehir merkezinde eğitim gören öğrencilerin metin içi peritekstual unsurları okuma, künye bilgilerini okuma ve genel peritekstual okuma düzeylerinde köyde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeye sahip oldukları söylenebilir. Ayrıca köyde eğitim gören öğrencilerin görsel unsurları okuma boyutunda şehir merkezinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Araştırmanın genel boyutuna göre etki büyüklüğü değeri düşük düzeyde iken diğer boyutlarda orta düzeydedir.

Beşinci alt probleme ait bulgular

Öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin okul öncesi eğitimi alma durumuna göre anlamlı bir farklılık sağlayıp sağlamadığını görmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Peritekstual okuma düzeyi ölçeği puanlarının genel ve alt boyut puanlarına ait standart sapma, ortalama, etki büyüklüğü ve t-testi değerleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Okul öncesi eğitimi alma durumuna göre peritekstual okuma düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları

Değişken	Ort	ss	sd	t	p
Metin İçi Peritekstual Unsurları Okuma					
Evet	2.16	.411			
Hayır	2.13	.420	236	.463	.644
Künye Bilgilerini Okuma					
Evet	2.04	.509			
Hayır	2.06	.487	236	.210	.834
Görsel Unsurları Okuma					
Evet	2.23	.556			
Hayır	2.25	.563	236	.310	.757
Genel					
Evet	2.15	.346			
Hayır	2.14	.364	236	.075	.940

Tablo 7 incelendiği zaman bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre okul öncesi eğitimi alan ve almayan öğrencilerin ölçekten aldıkları puanlar ile metin içi peritekstual unsurları okuma boyutu ($t(236)=.463$, $p>.05$) puanları, künye bilgilerini okuma boyutu ($t(236)=.210$, $p>.05$) puanları, görsel unsurları okuma boyutu ($t(236)=.310$, $p>.05$) puanları ve genel peritekstual okuma düzeyi ($t(236)=.075$, $p>.05$) puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmediği görülmüştür.

Altıncı alt probleme ait bulgular

Öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık sağlayıp sağlamadığını görmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one way anova) yapılmıştır. Peritekstual okuma düzeyi ölçeği puanlarının genel ve alt boyut puanlarına ait ortalama, standart sapma, one way anova sonuçları ve etki büyüklüğü değerleri Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre peritekstual okuma düzeyi puanlarının one way anova sonuçları

Değişken	Ort.	ss	sd ₁ , sd ₂	F	p	n ²	Anlamlı Fark
Metin İçi Peritekstual Unsurları Okuma							
Okuryazar Değil	2.07	.422					
İlkokul	2.20	.363					Ü>OD, İ, O, L
Ortaokul	2.19	.446	4, 233	3.501	.008*	.057	
Lise	2.14	.538					
Üniversite	2.71	.328					
Künye Bilgilerini Okuma							
Okuryazar Değil	2.10	.511	4, 233	1.632	.167		

İlkokul	2.03	.468					
Ortaokul	2.14	.519					
Lise	2.15	.498					
Üniversite	2.56	.515					
Görsel Unsurları Okuma							
Okuryazar Değil	2.17	.564					
İlkokul	2.28	.558					
Ortaokul	2.28	.548	4, 233	.868	.484		
Lise	2.25	.517					
Üniversite	2.56	.590					
Genel							
Okuryazar Değil	2.05	.360					
İlkokul	2.18	.296					Ü>OD, İ, O,
Ortaokul	2.20	.409	4, 233	3.361	.011	.055	L
Lise	2.12	.417					
Üniversite	2.64	.421					

(*Okuryazar Değil: OD, İlkokul: İ, Ortaokul: O, Lise: L, Üniversite: Ü.) (*:p<.01)

Tablo 8 incelendiğinde metin içi peritekstual okuma düzeyi puanları ($F_{(4, 233)} = 3.501, p < .05, n^2 = .057$) ile anne eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin metin içi peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarının ($\bar{x}=2.71$), annesi okuryazar olmayan ($\bar{x}=2.07$), ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=2.20$), ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=2.19$) ve lise mezunu olan ($\bar{x}=2.14$) öğrencilerin metin içi peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Genel peritekstual okuma düzeyi puanları ($F_{(4, 233)} = 3.361, p < .05, n^2 = .055$) ile anne eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarının ($\bar{x}=2.64$), annesi okuryazar olmayan ($\bar{x}=2.05$), ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=2.18$), ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=2.20$) ve lise mezunu olan ($\bar{x}=2.12$) öğrencilerin peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Künye bilgilerini okuma düzeyi puanları ($F_{(4, 233)} = 1.632, p > .05$) ve görsel unsurları okuma düzeyi puanları ($F_{(4, 233)} = .868, p > .05$) ile anne eğitim durumu arasında herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Anlamlı fark çıkan boyutlarda etki büyüklüğü değerlerinin orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Yedinci alt probleme ait bulgular

Öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık sağlayıp sağlamadığını görmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (one way anova) yapılmıştır. Peritekstual okuma düzeyi ölçeği puanlarının genel ve alt boyut puanlarına ait ortalama, standart sapma, one way anova sonuçları ve etki büyüklüğü değerleri Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre peritekstual okuma düzeyi puanlarının one way anova sonuçları

Değişken	Ort.	ss	sd ₁ ,sd ₂	F	p	n ²	Anlamlı Fark
Metin İçi Peritekstual							
Unsurları Okuma							
Okuryazar Değil	1.88	.352					Ü>OD-İ-O-
İlkokul	2.11	.402					L,
Ortaokul	2.24	.355	4, 233	4.449	.002*	.071	L>OD,
Lise	2.14	.438					O>OD,
Üniversite	2.34	.524					İ>OD
Künye Bilgilerini Okuma							
Okuryazar Değil	1.88	.534					Ü>OD-İ,
İlkokul	1.95	.466					O>OD-İ
Ortaokul	2.15	.462	4, 233	4.372	.002*	.127	
Lise	2.08	.539					
Üniversite	2.35	.515					
Görsel Unsurları Okuma							
Okuryazar Değil	1.85	.502					Ü>OD-İ-L,
İlkokul	2.21	.564					L>OD,
Ortaokul	2.36	.495	4, 233	5.559	.000*	.070	O>OD,
Lise	2.17	.547					İ>OD
Üniversite	2.55	.541					
Genel							
Okuryazar Değil	1.87	.385					Ü>OD-İ-L,
İlkokul	2.09	.318					L>OD,
Ortaokul	2.25	.298	4, 233	8.457	.000*	.087	O>OD,
Lise	2.13	.382					İ>OD
Üniversite	2.40	.382					

(*Okuryazar Değil: OD, İlkokul: İ, Ortaokul: O, Lise: L, Üniversite: Ü.) (*:p<.01)

Tablo 9 incelendiğinde metin içi peritekstual okuma düzeyi puanları ($F_{(4, 233)} = 4.449$, $p < .05$, $n^2 = .071$) ile baba eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Farklılığın grubunu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre babası üniversiteden mezun olan öğrencilerin metin içi peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarının ($\bar{x}=2.34$), babası okuryazar olmayan ($\bar{x}=1.88$), ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=2.11$), ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=2.24$) ve lise mezunu olan ($\bar{x}=2.14$) öğrencilerin metin içi peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu; babası ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan öğrencilerin metin içi peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarının babası okuryazar olmayan öğrencilerin metin içi peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Künye bilgilerini okuma düzeyi puanları ($F_{(4, 233)} = 4.372$, $p < .05$, $n^2 = .127$) ile baba eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere yapılan Tukey testine göre

babası üniversite mezunu olan öğrencilerin künye bilgilerini okuma düzeyi puan ortalamalarının ($\bar{x}=2.35$), babası okuryazar olmayan ($\bar{x}=1.88$) ve ilkökul mezunu olan ($\bar{x}=1.95$) öğrencilerin künye bilgilerini okuma düzeyi puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu; babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin künye bilgilerini okuma düzeyi puan ortalamalarının ($\bar{x}=2.15$) babası okuryazar olmayan ve ilkökul mezunu olan öğrencilerin künye bilgilerini okuma düzeyi puan ortalamalarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Görsel unsurları okuma düzeyi puanları ($F_{(4, 233)} = 5.559, p < .05, n^2 = .070$) ile baba eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Farklılığın olduğu grubu bulmak amacıyla yapılan Tukey testine göre babası üniversiteden mezun olan öğrencilerin görsel unsurları okuma düzeyi puan ortalamalarının ($\bar{x}=2.55$), babası okuryazar olmayan ($\bar{x}=1.85$), ilkökul mezunu olan ($\bar{x}=2.21$) ve lise mezunu olan ($\bar{x}=2.17$) öğrencilerin görsel unsurları okuma düzeyi puan ortalamalarına göre yüksek olduğu; babası ilkökul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan öğrencilerin görsel unsurları okuma düzeyi puan ortalamalarının babası okuryazar olmayan öğrencilerin görsel unsurları okuma düzeyi puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Genel peritekstual okuma düzeyi puanları ($F_{(4, 233)} = 8.457, p < .05, n^2 = .087$) ile baba eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Farklılığın olduğu grubu bulmak amacıyla yapılan Tukey testine göre babası üniversite mezunu olan öğrencilerin peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarının ($\bar{x}=2.40$), babası okuryazar olmayan ($\bar{x}=1.87$), ilkökul mezunu olan ($\bar{x}=2.09$) ve lise mezunu olan ($\bar{x}=2.13$) öğrencilerin peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarına göre yüksek olduğu; babası ilkökul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan öğrencilerin peritekstual okuma düzeyi puan ortalamalarının babası okuryazar olmayan öğrencilerin peritekstual okuma düzeyi puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca etki büyüklüğü değerlerinin metin içi peritekstual okuma boyutunda orta düzeyde iken diğer boyutlarda ve genel boyutta yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde ilkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyine ve bu düzeyin cinsiyet, sınıf düzeyi, yerleşim yeri, okul öncesi eğitimi, baba eğitim durumu ve anne eğitim durumu ile ilişkisine ait tartışma ve sonuçlara yer verilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemine göre ilkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin peritekstual okuma düzeylerinin hem genel hem de alt boyutlara göre orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. İlkokul 3 ve 4. sınıf öğrencileri en yüksek oranı görsel unsurları okuma boyutunda elde etmişlerdir. Bu durumda ilkökul öğrencilerinin kitaplardaki görsel unsurları okuma ve inceleme düzeylerinin diğer unsurlardan daha yüksek olduğu söylenebilir. Görsel unsurları okuma ve inceleme düzeylerinin daha yüksek çıkmasının öğrencilerin görselleri incelemelerinin metinleri okumaktan daha eğlenceli ve ilgi çekici olması sebebiyle olduğu düşünülebilir.

İlkokullarda eğitim alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri ile peritekstual okuma düzeyleri ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatürde okuma becerileri yönünden (Sadioğlu & Bilgin, 2008), kitap okuma motivasyonu yönünden (Katrancı,2015), okuduğunu anlama becerileri yönünden (Sallabaş, 2008) ve okumaya yönelik tutumları (Sallabaş, 2008; Özdemir & Şerbetçi, 2018) yönünden kız öğrencilerin daha yüksek ortalamalarda oldukları belirlenmiştir. Bu çalışmada ise kız

öğrencilerin genel olarak peritekstual okuma düzeylerinde ve alt boyutlarında erkek öğrencilere göre nispeten daha yüksek ortalamalara sahip olmalarına rağmen anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır.

Araştırmanın üçüncü alt problemine göre 3. sınıf öğrencilerinin metin içi peritekstual okuma düzeylerinin 4. sınıf öğrencilerinin metin içi peritekstual okuma düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. 3. sınıf öğrencilerinin okumalarının daha fazla geliştirilmesi amacıyla 4. sınıf öğrencilerine göre daha fazla okuma yaptırılmasından dolayı 3. sınıflar lehine metin içi peritekstual unsurları okuma düzeylerinde anlamlı sonuçlar ortaya çıktığı düşünülebilir. Görsel unsurları okuma düzeyleri, künye bilgilerini okuma düzeyleri ve genel peritekstual okuma düzeyleri ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Sınıf düzeyi arttıkça metinlere ve okuduğunu anlamaya daha fazla yoğunlaşıldığından dolayı öğrencilerin diğer okuma boyutlarında anlamlı farklılık çıkmaması normal karşılanabilir.

Şehir merkezinde eğitim gören öğrencilerin metin içi peritekstual unsurları okuma boyutu düzeylerinde, künye bilgilerini okuma boyutu düzeylerinde ve genel peritekstual okuma düzeylerinde köyde eğitim alan ilkokul öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek düzeye sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca köyde eğitim gören öğrencilerin görsel unsurları okuma boyutunda şehir merkezinde eğitim alan ilkokul öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Şehir merkezlerindeki öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyleri köylere oranla daha yüksektir (Batmaz, 2017). Buradan hareketle köyde yaşayan öğrencilerin okuduğu anlama becerileri, okuma tutum ve motivasyonları gibi unsurların peritekstual okuma üzerinde de etkisi olduğu ve şehirdeki öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin daha yüksek olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte köyde yaşayan öğrencilerin okuduğu anlama becerileri, okuma tutum ve motivasyonları gibi sebeplerden ötürü okuma yapmak yerine kitaplardaki görselleri daha çok inceledikleri ve bu sebeple görsel unsurları okuma düzeylerinin şehir merkezindeki öğrencilere göre daha yüksek çıktığı söylenebilir.

Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerden okul öncesi eğitimi alanlar ve almayanlar ile peritekstual okuma düzeyleri ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Okul öncesi eğitimi yıllarında öğrenciler okumayı öğrenme çalışmaları yerine okumaya hazırlanma çalışmaları ve tanıma çalışmaları yaparlar.okuma ve yazmaya hazırlık çalışmaları okuma ve yazma amacı gütmese de çocukların dil gelişimi açısından çok önemli bir yere sahiptir (Tuğluk, vd., 2008). Bu sebeple okulöncesi eğitimi alan ve almayan öğrencilerin peritekstual okuma düzeyleri arasında anlamlı fark çıkmamasının doğal olduğu düşünülebilir.

Annesi üniversite mezunu olan ilkokul öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri ve metin içi peritekstual unsurları okuma düzeyleri, annesi ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Sert (2010) okuduğunu anlama becerilerinde anne eğitim durumunun etkili olduğunu ortaya çıkarmış ve annelerin eğitim seviyesinin artmasının öğrencilerinde başarıları artırdığını tespit etmiştir. Özdemir (2017) anne eğitim seviyesinin artmasıyla beraber öğrencilerin okuma öz yeterliliklerinin de arttığını belirlemiştir. Ayrıca Aydın & Balkan (2022) çalışmalarında annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin okuma sıklığının diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Benzer çalışmaların sonuçları ile bu çalışmanın sonuçlarının uyumlu olduğu görülmektedir. İlkokul öğrencilerinin

annelerin eğitim durumlarının artmasıyla beraber annelerin öğrenciler ile evlerinde daha bilinçli bir şekilde ilgilendikleri ve onların başarılarını daha fazla önemsedikleri görüşü savunulabilir.

Babası üniversite mezunu olan ilkökul öğrencilerinin peritekstual okuma düzeyleri, metin içi peritekstual unsurları okuma düzeyleri ve görsel unsurları okuma düzeyleri, babası ilkökuldan, ortaokuldan ve liseden mezun olan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ayrıca babası ilkökul, ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilerin peritekstual okuma düzeyleri, metin içi peritekstual unsurları okuma düzeyleri ve görsel unsurları okuma düzeyleri babasının okuryazarlığı olmayan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin künye bilgilerini okuma düzeyleri babası okuryazar olmayan ve ilkökul mezunu olan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek iken, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin künye bilgilerini okuma düzeyleri babası okuryazar olmayan ve ilkökul mezunu olan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Görüldüğü üzere anne eğitim durumunda olduğu gibi baba eğitim seviyesi arttıkça peritekstual okuma düzeyleri de artış göstermektedir. Paris (2017) çalışmasında baba eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin kelimeleri doğru okuma oranlarının arttığını bulmuştur. Ayaz Sivri (2016) çalışmasında baba eğitim seviyesi ile okuduğunu anlama, okuma hızı ve okumada yapılan hatalar arasında anlamlı ilişkiler aramıştır. Buna göre baba eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin okuma hatalarının azaldığını, bununla beraber okuduğunu anlama durumlarının ve hızlarının arttığını bulmuştur. Kuşdemir & Katrancı (2016) ve Altunkaya (2018) baba eğitim seviyesinin üniversiteye doğru ilerledikçe öğrencilerin okuduğu anlama becerilerinin de yükseldiğini belirlemiştir. Bu çalışmada da baba eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerini arttığı tespit edilmiş ve benzer çalışmalarla da uyumlu olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak; ilkökul öğrencilerinin peritekstual okuma düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 3. sınıf öğrencilerinin metin içi peritekstual okuma düzeylerinin 4. sınıf öğrencilerinin metin içi peritekstual okuma düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğu; şehir merkezinde eğitim gören öğrencilerin genel peritekstual okuma, metin içi peritekstual unsurları okuma ve künye bilgilerini okuma düzeylerinde köyde eğitim gören öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksek düzeye sahip oldukları belirlenmiştir. Anne ve baba eğitim durumlarında ise eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Diğer değişkenlerle peritekstual okuma düzeyleri arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

Bütün bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

- Bu çalışma ile annesi veya babası okuryazar olmayan öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin anne ve babası daha eğitilmiş olan öğrencilere göre düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple anne ve babaların eğitimlerinin artırılması adına gerekli çalışmalar yapılabilir. Ayrıca anne ve babalara öğretmen ve okul ile iş birliği içinde hareket edebilmesini sağlayacak şekilde kurslar düzenlenebilir. Örneğin okula yeni başlayan her öğrenci velisi için toplu programlar oluşturulup veli toplantıları gibi toplantılarla kurslar düzenlenebilir.

- Öğretmenlere peritekstual okuma ile ilgili hizmet içi eğitimler verilerek öğrencilerin peritekstual okuma düzeylerinin ve farkındalıklarının artırılması sağlanabilir.
- Bu çalışmanın örneklem grubu 3 ve 4. sınıf öğrencilerdir. Diğer kademe ve sınıflarda da benzer çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışma sonuçlarının sebeplerini detaylı bir şekilde ortaya koyabilmek adına öğretmen, veli ve öğrencilerle görüşmeler yapılabilir.

• Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körlme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. * Bu çalışma Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 25.05.2023 tarihli ve 32 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Ithenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Yazar Katkıları	Çalışmanın Tasarlanması: 1. Yazar (%70), 2. Yazar (30) Veri Toplanması: 1. Yazar (%70), 2. Yazar (30) Veri Analizi: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (40) Makalenin Yazımı: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (40) Makale Gönderimi ve Revizyonu: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (40)

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. * This study was found in accordance with the decision of the Atatürk University Social and Human Sciences Ethics Board dated 25.05.2023 and numbered 32.
Plagiarism Checks	Yes - Ithenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Author Contributions	Design of Study: 1. Author (%70), 2. Author (%30) Data Acquisition: 1. Author (%70), 2. Author (%30) Data Analysis: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Writing up: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Submission and Revision: 1. Author (%60), 2. Author (%40)

Kaynakça | References

- Altunkaya, H. (2018). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin okur özyeterlikleri ile okuduklarını anlama becerileri arasındaki ilişki. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(1), 202-219. <https://doi.org/10.16916/aded.368192>
- Aslan, O., & Yılar, Ö. (2022). Peritekstual Okumanın İlkokul Öğrencilerinin Okuma Tutumlarına Etkisi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(4), 655-666. <https://doi.org/10.30703/cije.1102945>
- Aslan, O., & Yılar, Ö. (2022) Peritekstual Okuma Düzeyi Belirleme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 733-750. <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.1133414>
- Ayvaz Sivri, D. (2016). *İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okuma becerileri ile görsel algı düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Aydın, C. U., & Balkan, S. (2022). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuma sıklığı ile eleştirel okuma becerileri arasındaki ilişki. *SDU International Journal of Educational Studies*, 9(1), 29-41. <https://doi.org/10.33710/sduijes.1083726>
- Batmaz, O. (2017). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde okuduğunu anlama stratejilerini kullanma düzeyleri ile okuduğunu anlama başarı düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Bayburt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bayburt.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18 b.). Pegem Akademi.
- Ciecierski, L. M., & Smith, A. M. (2020). Picture books as way-in texts for better understanding and appreciating peritextual features. *Voices from the Middle*, 28(2), 44-49.
- Coşkun, E. (2002). Okumanın hayatımızdaki yeri ve okuma sürecinin oluşumu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 11, 231-244.
- Creswell, J., & Creswell, J. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Etikan, I., Musa, S., & Alkassim, R. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American journal of theoretical and applied statistics*, 5(1), 1-4.
- Güneş, F. (2017). Okuma ilgisi ve gücü. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 119-128.
- Gross, M., & Latham, D. (2017). The peritextual literacy framework: Using the functions of peritext to support critical thinking. *Library & Information Science Research*, 39(2), 116-123. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2017.03.006>
- Gross, M., Latham, D., Underhill, J., & Bak, H. (2016). The peritext book club: Reading to foster critical thinking about STEAM texts. *School Library Research*, 19, 1-17.
- Haviz, M., & Maris, I. (2018). Teaching quantitative research method with three methods of learning. *Al-Ta lim Journal*, 25(3), 234-247. <http://dx.doi.org/10.15548/jt.v25i3.394>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2013). *Multivariate Data Analysis*: Pearson Education Limited.

Higonnet, M. R. (1990). The playground of the peritext. *Children's Literature Association Quarterly*, 15(2), 47-49.

Katrançı, M. (2015). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kitap okuma motivasyonlarının incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(2), 49-62.

Kuşdemir, Y. & Katrançı, M. (2016). Okumada kaygı ve anlama: Ana fikri bulamıyorum öğretmenim!. *Eğitim ve Bilim*, 41/183, 251-266. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.4951>

Latham, D., & Gross, M. (2019). Pausing at the threshold: Peritextual images in young adult nonfiction award winners. *Journal of Research on Libraries and Young Adults*, 9(2), 1-20.

Özdemir, S. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Özyeterlilikleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(7), 41-55.

Özdemir, S. & Şerbetçi, H. N. (2018). İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumları (Bartın Örnekleme). *İlköğretim Online*, 17(4), 2110-2123. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.506973>

Paris, H. (2017). İlkokul öğrencilerinin akıcı okuma becerilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Sadioğlu, Ö., & Bilgin, A. (2008). İlköğretim öğrencilerinin eleştirel okuma becerileri ile cinsiyet ve anne-baba eğitim durumu arasındaki ilişki. *İlköğretim Online*, 7(3), 814-822.

Sallabas, M. E. (2008). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(16), 141-155.

Serafini, F. (2012). Interpreting visual images and design elements of contemporary picturebooks. *Connecticut Reading Association Journal*, 1, 3-8.

Sert, A. (2010). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Sever, S. (1990). Bilgi toplumu olma aşamasında, ülkemizde kitap ve okuma olgusu. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 23(2), 721-727.

Sipe, L.R., & Pantaleo, S. (2008) (Eds.). *Postmodern picturebooks: Play, pradoy, and self-referentiality*. Routledge.

Suwamaru, J. K. (2016). Stereotypes and illusionary differences between quantitative and qualitative research methods in Papua New Guinea. *Contemporary PNG Studies*, 25, 67-77.

Thomas, S., Joseph, C., Laccetti, J., Mason, B., Mills, S., Perril, S., & Pullinger, K. (2007). Transliteracy: crossing divides. *First Monday*, 12(12), 1-2.

Tuğluk, İ. H., Mehmet, K., Koçyiğit, S., Kaya, H. İ., & Gençdoğan, B. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinin okuma-yazma etkinliklerini uygulamaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17), 72-81.

Witte, S., Latham, D., & Gross, M. (2019). *Literacy engagement through peritextual analysis*. Ala Editions.